

הרב אלי סדן

לבירור קדושת יום עצמאותנו

"**יראו ישרים וישמחו**, וכל עולה קפצה פיה. מי חכם וישמר אלה, **ויתבוננו חסדי ה'**" (תהילים ק"ז, מ"ב-מ"ג). דווקא הישרים, הם יראו וישמחו. הם יודעים להתבונן כי "זה היום עשה ה', נגילה ונשמחה בו (בה)" (שם ק"ח, כ"ד). יסוד האמונה היא הידיעה כי כל הניסים והנפלאות הקורים אותנו - "מאת ה' היתה זאת, היא נפלאות בעינינו" (שם כ"ג). האמונה אינה רק ידיעה כללית, שישנו רבשי"ע שפעם הוציאנו ממצרים ונתן לנו את התורה, אלא הראיה כיצד מופיעים "נסיד ונפלאותיך **שבכל יום עמנו**" (מתוך התפילה, ברכת ההודאה). היכולת להתבונן איך רבשי"ע ממשיך להוביל, להחיות ולרומם אותנו, לטעת בנו גבורה ועוז, ולסייע בידינו בכל מהלך הדברים שעניינו רואות, ולדעת כי מאת ה' היתה כל זאת - זוהי אמונה. האמונה היא הראיה הבהירה, שכל מה שקורה איתנו ב-250 השנה האחרונות, מתחילת קץ המגולה (דרך אותו יום ה' באייר) ועד ימינו אלה ("יום ליום יביע אומר" (תהילים י"ט, ג')) שכל זה מהלך רציף אחד. היכולת לסקור מהלך זה ולהבינו, ולשמוח ביום זה שעשה ה' - זוהי האמונה. מכח מבט זה של אמונה, מסוגלים אנו לעמוד מול המפעל האלקי האדיר של גאולת ישראל, ולרכז את כל חיינו להיות עבדי ה' וישראל עמו, לא רק במובן הכללי, אלא במובן הספציפי "לפעול עם אל".

"אמר רבי ירמיה בן אלעזר, עתידה בת קול להיות מפוצצת בראשי ההרים ואומרת, כל מי שפעל עם אל, יבא ויטול שכרו"

(תנחומא אמור, ז').

"מפוצצת בראשי ההרים" - המציאות כולה קוראת את הקריאה הזאת. הגאולה "רצה" קדימה. רבשי"ע אינו מחכה לנו, הוא מסובב את הסיבות לקבץ אותנו לארצנו, לישיבה, ולקומם בה את עצמאותנו, הוא גואל אותנו - בין אם אנו מבינים ורוצים את זה, ובין אם לאו. השאלה הקובעת את מדרגתנו היא, האם אנו רואים ומבינים מה רבשי"ע עושה איתנו, ומתוך כך מתמלאים עוז וגבורה לפעול עם אל, או שענינו מוכות בסנוורים.

"ותחזינה עינינו בשובך לציון" (מתוך התפילה, ברכת העבודה) - בפשטות הכוונה היא שאנו מצפים לראות מתי ישוב ה' לציון. אך יש לפרש גם **שה' שב לציון** - זוהי עובדה¹. ה' שב לציון **ממש** - אך ישנם כאלה

¹ כמאמר חז"ל "ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, שנאמר: "ושב ה' אלקיד את שבותך" (דברים ל, ג). "והשיב" לא נאמר אלא "ושבי" - מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין

שאינם רואים זאת. ועל זה אנו מתפללים שנזכה לראות ולחזות כיצד ה' שב לציון, ומקבץ נדחי ישראל **יום יום** להשרות שכינתו בתוכנו; שנזכה להיות מאותם הרואים את שבות ה', ומתוך כך מתמלאים רוח גבורה ומרץ לפעול עם אל. אותם הרואים חסדי ה', **ופועלים** עם רבש"ע לגאול את ישראל - הם הם שלעתיד לבוא יבואו ליטול שכרם.

ישנן **שלוש קומות** לפלא של תוקף קדושת יום עצמאותנו. צריך לברר מהי השמחה והקדושה שבפלא שחיינו לו כ"כ הרבה שנים - הקמת מדינת ישראל!

הקומה הראשונה היא פשוטה. ביום זה נעשתה תשועה והצלה לעם ישראל. בגלות, עם ישראל היה נרדף ונדכא, נודד ממסע צלב אחד למשנהו; שורד בין האינקויזיציה לאיסלאם, מפוגרום לגירוש וחוזר חלילה. אך ביום זה נקבע כי לא עוד דם יהודי ניגר כמים, כי אם "להיות עם **חופשי** בארצנו". השמחה היא טבעית, של אומה החוזרת לארצה, ומכאן ואילך מסוגלת לשמור על שלום בניה. הצלת כלל ישראל במובן היותר פשוט של המילה.

אך יש גם רובד נוסף לעצם הצלת האומה. "ויהי דבר ה' אלי לאמר: בן אדם, בית ישראל יושבים על אדמתם, ויטמאו אותה" (יחזקאל ל"ו, י"ז) - א"א לחיות בארץ **הקודש** כאשר החיים מלאים בעבודה זרה, שפיכות דמים, גילוי עריות ושנאת חினם. "...ואשפוך חמתי עליהם... ואפיץ אותם בגויים, ויזרו בארצות... ויבא אל הגויים אשר באו שם, **ויחללו את שם קודשי, באמור להם: עם ה' אלה, ומארצו יצאו**" (שם, י"ח-כ"ז) - הגלות, גם אם היא הכרחית מצד חטאות האומה, הינה חילול ה' היותר נורא, כאשר הגויים יכולים לטעון, שכביכול עזב הקב"ה את עם ישראל - "עד מתי אלקים יחרף צר, ינאץ אויב שמך לנצח" (תהילים ע"ד, י"ו) "באמרם אלי כל היום איה אלקיך" (שם מ"ב, י"א), אנו יודעים שעל חילול ה' זה, בנתה המינות את כל מגדל השקר שלה. אי אפשר להשלים עם חילול ה' הנוראי והמתמיד של עם בזוי ושסוי בין העמים. חזרת ישראל לארצם, בנוסף להיותה הצלת האומה הישראלית כפשוטה, מהווה גם **הצלת שם שמים**, והסרת חילול ה' היותר נוראי. "ואחמול על שם קדשי... וקדשתי את שמי הגדול המחולל בגויים... וידעו הגויים כי אני ה'... ולקחתי אתכם... וקבצתי אתכם... והבאתי אתכם אל אדמתכם" (יחזקאל שם, כ"א-כ"ד). ההצלה היא גם קידוש השם היותר גדול.

הגליות בבבלי" (מגילה כ"ט, ע"א). "והשיב" זו לשון האומרת שכביכול הקב"ה נמצא כבר בארץ והשיבנו אליה, אך "שב" משמעו שכביכול הקב"ה נמצא עם עם ישראל בגלות, ושב בעצמו עם ישראל לארץ.

יש חילול השם של אדם פרטי. זהו דבר נורא. אך יותר נורא ממנו הוא חילול השם הציבורי של האומה הישראלית כולה בעצם הימצאותה בגלות. וכן להפך - חזרת קוממיות ישראל בארצם עם צבא עברי, ותוקף וחוסן לאומי פוליטי - זהו קידוש השם היותר גדול שרק אפשר!

וכאן המקום להזכיר את דברי הגמרא:

"אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר?"

(שבת ל"א, ע"א)

ומפרש רש"י: "צפית לישועה - לדברי הנביאים" (שם), ומוסיף הר"ן:

"...צריך לבאר צפית לישועה בי מיד. ולא אמר צפית שתבוא ישועה לישראל, דמי שאינו מאמין זה, אפיקורס הוא, שהאפיקורסים אינו מאמינין שתבוא ישועה לעולם לישראל"

(ר"ן שם, ד"ה "צפית").

ובזה אנו זוכים ורואים בעינינו, איך דברי הנביא יחזקאל הולכים ומתגשמים לעינינו, ומתוך עומק חילול השם הנורא של השמדת רבבות עמך בית ישראל בשואה, הולך ומתקומם לעינינו קידוש השם היותר גדול - תקומת מדינת ישראל, וחוסנה הצבאי, הכלכלי והפוליטי!

הקומה השניה בבירור קדושת יום עצמאותנו היא מצות ישוב ארץ ישראל. "והורשתם את הארץ, וישבתם בה" (במדבר ל"ג, נ"ג), וכפי שביארה הרמב"ן בספר המצוות שיעקר גדרה הוא "שנצטוינו לרשת את הארץ שנתן לנו השי"ת, ושלא נעזוב אותה ביד זולתנו מן האומות או לשממה" (ספר המצוות לרמב"ם, "שכחת העשין לדעת הרמב"ן", ד) **הקמת ריבונות יהודית מלאה בארץ ישראל, וישובה ופיתוחה של הארץ.** כל מצוה היא קדושה. על אחת כמה וכמה כשמדובר על מצוה מיוחדת שחז"ל קבעו בה ערך מיוחד - "שישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל מצוות שבתורה" (תוספתא עבודה זרה ה', ב'). הגדרה מופלאה זו מגלה את הערך הכללי והמקיף של מצוה זו. המצוה כ"כ כללית ויסודית, עד שהרמב"ם אינו מונה אותה כמצוה פרטית בספר המצוות², כיוון שהיא

² "שאין ראוי למנות הציוויים הכוללים התורה כולה" (ספר המצוות, שורש ד'). וכותב הרצי"ה: "מדוע באמת לא מנה הרמב"ם במניין המצוות את מצוות כיבוש א"י? השיב על כך הרב אבא ז"ל ואמר, שמה שהרמב"ם לא מנאה במניין המצוות, אינו משום שהיא פחות ממצוות אחרות, אלא אדרבה, מפני שמצווה זו היא יותר מן המצוות הנמנות. שהרי הרמב"ם מבאר... שמצוות כלליות, שהן כוללות את כל התורה כולה לא נמנות במניין... המעיין בספר המצוות לרמב"ם, מצוות עשה קני"ג, יוכל לראות איך הבין הרמב"ם את יישוב א"י כשורש לכל המצוות. וכן ב"אור החיים" הקדוש: "כי ישיבת הארץ היא מצווה כוללת כל התורה" (דברים ל', כ'). היא מצווה שורשית ויסודית שעומדת מעל כל המצוות..." (מתוך התורה הגואלת, ד', עמ' ל"א).

היא היסוד והבסיס לכל התורה כולה, וכדברי הרמב"ן על הפסוק "הציבי לך ציונים" (ירמיהו ל"א, כ) - שכל התורה והמצוות שעם ישראל מקיים בגלות הינם רק "ציונים"³ - סימנים ע"מ שלא תשכחנה המצוות מישראל כשיחזרו לארץ. מתברר, אם כן, **שעיקר שלמות התורה והמצוות היא רק בארץ ישראל**, ושלמות הוויתנו בא"י היא דווקא מתוך עצמאות וריבונות ממלכתית.

זוהי מצוה בעלת אופי מיוחד. במשך 2000 שנה קיימנו מצוות באופן פרטי: לכל אחד היה את התפילין שלו; את הלולב שלו; את הציצית שלו. אך בפעם הראשונה מזה אלפיים שנה מופיע **ערך מצוותי חדש - האומה כולה מצווה ועושה**. "אשר קידשנו במצוותיו וצונונו" - לא באופן פרטי, כי אם במובן הלאומי הכולל. רבש"ע בחר בנו מכל העמים⁴ ויצר אותנו בתכונה כזאת של אומה שלמה המצווה ועושה. מצות ישוב א"י אינה מוטלת על כל אחד ואחד מצד פרטיותו, כי אם על כל האומה כאומה. כל פרט, בהיותו חלק מן האומה, מוסר את נפשו, ומקבל ערך חיים חדש, בהיותו מסור לעבודת הכלל של "והורשתם את הארץ, וישבתם בה".

"וחי בהם" (ויקרא י"ח, ה) - פיקוח נפש דוחה כל מצוות שבתורה⁵. אין מצוה שאדם מצווה למסור את נפשו עליה⁶, אך כשמתרוממים למדרגה חדשה של קיום מצוות במובן הלאומי הכולל, אז מופיע דבר מיוחד: כלנו מוכנים בעת פקודה, ללבוש מדי זית, ולמסור את הנפש למען האומה⁷. זהו מעמד רוחני נשגב ומיוחד, שבו קדושת המצוה היא למעלה מערך החיים הפרטי, כיוון שכל אדם מפסיק לתפקד כפרט,

³ "ומן הענין הזה אמרו בספרי (עקב, מ"ג): "ואבדתם מהרה" (דברים י"א, י"ז) - אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ, היו מצויינין במצות, שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים. משל לאדון שכעס על אשתו ושלחה לבית אביה, אמר לה: הוי מתקשטת תכשיטים, שכשתחזרי לא יהיו עליך חדשים. וכן אמר ירמיה: "הציבי לך ציונים", אלו המצוות שישאל מצויינין בהם. והנה הכתוב שאמר: "ואבדתם מהרה, ושמתם את דברי אלה" (שם, י"ז-י"ח), אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף כתפילין ומזוזות, ופירשו בהן כדי שלא יהו חדשים עלינו כשנחזור לארץ, כי **עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה'**. ולפיכך אמרו... ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה... (רמב"ן, ויקרא י"ח, כ"ה).

⁴ "אבל ברכה זו השניה (-אשר בחר בנו") אינה כי אם ההודאה ושבח על מה שנתן לנו תורתו כלי חמדו מתוך האש, להורות על קדושתה ורוחניותה, ובחר בנו מכל האומות, וקרבו לפני הר סיני... (בי"ח, או"ח מ"ז, ד).

⁵ יומא פ"ה, ע"א-ע"ב.

⁶ בעבירות ישן כאלה שצריכות למסירות נפש, אך במצוות אין מצוה כזאת.

⁷ "דנהי דכל המצוות נדחות מפני הסכנה, מ"מ מצוה זו התורה צויתה ללחום עמהם, וידוע שהתורה לא תסמוך דיניה על הנס, כמבואר ברמב"ן (במדבר ה', כ), ובדרך העולם נהרגים משני הצדדים בעת מלחמה. א"כ, חזינן שהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהיא סכנה, וא"כ דחוייה סכנה במקום הזה (-מצוות הריגת שבעת עממין), ומצוה להרוג אותו אף שיסתכן" (מנחת חינוך תכ"ה, ג).

ומגלה את הצד הציבורי-כללי-נשמתי של היותו איבר של האומה. והאומה - דרכה מופיע הקב"ה בעולמו - "וישב שלמה על כסא ה' למלך"⁸ (דברי הימים א' כ"ט, כ"ג). במשך אלפיים שנה לא היה לנו שיג ושיח עם מצוות מסוג זה, אך ב"זה היום עשה ה'" - התחברנו יחד להופיע קומה חדשה של תורה בעולם - תורת הכלל. ביום זה התקדשנו כולנו בקדושת עם ישראל, להקים את מדינת ישראל. במצב זה, כל המחלוקות, העדות והמנהגים, כולם שוליים ומהווים עניין פרטי. ביום זה אין מחיצות ואין הבדלים: **כל האומה כאיש אחד מופיעה עם מדרגה חדשה של חיים**⁹.

כל אדם - בין אם הוא מבין בדיוק מה הוא עושה, ובין אם לאו - הוא חלק מהכלל, ומוסר נפשו על בנינה ותקומתה של האומה. "זה היום עשה ה', נגילה ונשמחה בו". כל שנה הולכת, מתחדשת ומתחזקת בקרבנו אותה תחושה, של ציבור כלל האומה הישראלית, הניצבת יחד, ופועלת לקיומה של אותה המצוה, המהווה יסוד לכל האומה כולה - מצות יישוב א"י.

על גבי שתי קומות אלו, ישנה קומה שלישית בבירור קדושת יום עצמאותנו.

בהיסטוריה ישנן תקופות שונות, כאשר כל תקופה בונה ומוציאה לפועל גוון מסוים בחיים הישראליים. אך אומרת הגמרא: "ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה שנאמר: "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו, ופריכם תשאו לעמי ישראל" (יחזקאל ל"ו, ח")" (סנהדרין צ"ח, ע"א). - ישנה תקופה מיוחדת ששמה "קץ", במובן של הופעת השלמות האמיתית - השלמות העתידית של הכל.

אנו יודעים שהדרך ארוכה, והחיים הנוכחיים הם חלקיים בלבד, אך עינינו תמיד נשואות אל העתיד השלם. אנו מצפים להתקיימות דברי הנביאים - לכך שעם ישראל יתגבר, ויופיע את רוממות החיים הישראליים במילואם.

⁸ "ובמדרש מפורש: כסאו היה מלא כמו הלבנה בט"ו בחדש" (רש"י שם, ע"פ המדרש בפסיקתא דרב כהנא, פרשה ה'). ועיין גם: "לעד לא ישכח מזכרונה, אותו תור הזהב שבפריחת ימי שלמה, בבניין הבית הראשון, בהדר תפארת כבודו, ועוז החיים שהתגלה בו, בהבעת אושר האידאה האלהית והלאומית, המשולבות זו בזו בהתאמה הרמונית, "וקיימא סיהרא באשלמותא" (אורות, "למהלך האידיאות בישראל", ג'). וכן "מלכות בית דוד היא יסוד לאומה הישראלית, בזה שהיא הולכת עם הנהגת מלכות-שמים, הדבוקה באומה בכללה לדורותיה. והיא נושאת עיניה למרחוק, ליסודו של עולם, וגם את הליכות הצדק והמישרים היא דנה, על פי מידת הנצח והאחרית הגדולה, שיש לכללות כנסת ישראל בעולם" (עולת ראייה א', עמ' ת"ל).

⁹ יש הנוהגים לומר לפני כל מצווה "בשם כל ישראל", ע"מ לבטא את העובדה שבעצם הם מקיימים את המצווה הפרטית הזאת בשם כלל האומה. אך ביום זה אין צריך לייחד ייחודים, ע"מ לחשוף את המקור הכללי של המצווה, כיוון שהמצווה היא "בשם כל ישראל" בפועל ובגלוי.

השלמות אינה מופיעה בבת אחת, אלא היא תוצאה של עמל ממושך במשך כל הדורות. ר' עקיבא בונה את השלמות באשר הוא, גם בר כוכבא - למרות כשלון המרד - הריהו חלק מבניין הגאולה¹⁰. מסירות הנפש, העוז והגבורה של יהודה המכבי; של בר כוכבא; של קהילות שפירא וורמייזא; של מורדי גטו ורשה - וכל העולים על מזבח הגלות במשך הדורות - כולם סימני דרך, כאשר כל אחד בונה בתקופתו את האבן המיוחדת לו בגאולה. גם במרתפי האינקויזיציה, כשקידשו שם שמים, ידעו המוסרים את נפשם, שהם בונים את הגאולה בדמם. הכל נצבר בחשבון - אין אף טיפת דם שנשכחה - "ואמר לך בדמיך חיים" (יחזקאל ט"ז, ו'). **זה סוד החיים הישראליים - מקיזים את הדם, וחיים עד העולם.** וכך לכל תינוק יהודי, ביומו השמיני, נטיף דם ברית. אך בדורנו זכינו לבנות את הקץ - סכום שכלול ההופעה השלימה. "אשרינו, מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו" (מתוך התפילה, התעוררות) - זכינו להיוולד בדורו של קץ המגולה. **אשרינו שאנו עוסקים בבניין הגאולה השלמה של קיבוץ גלויות;** של א"י הנותנת פרותיה בעין יפה; של מדינת ישראל - יסוד כסא ה' בעולם¹¹. זוהי זכות נפלאה שצריך להכיר בה - "זה היום עשה ה', נגילה ונשמחה בו".

שתי הקומות הראשונות של תשועת והצלת עם ישראל, תוך קידוש שם ה', שהיה מחולל בגויים כל משך הגלות, ושל התרוממותנו לערך חיים חדש, בקיום המצוה הציבורית של יישוב א"י, שתי קומות אלה מקבלות מימד חדש, נשגב ועליון ע"י הקומה השלישית, המבררת שכל הדברים הללו, הם חלק מבניין הגאולה השלימה, של שלמות הופעת אור ה' המלא, העתיד.

אמנם, אנו עדיין עוסקים בדברים הפשוטים - צבא, כלכלה, פוליטיקה, יישוב הארץ - אך אנו יודעים שכל זה שייך לסדר של "בונים

¹⁰ "שהרי רבי עקיבא, חכם גדול מחכמי משנה היה, והוא היה נושא כליו של בן כוזיבא המלך, והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח, ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח עד שנהרג בעוונות. כיון שנהרג נודע שאינו משיח" (רמב"ם, הלכות מלכים ומלחמותיהם י"א, ג'). ומבאר הרב: "...היא מידת רבי עקיבא המיוחדת, שהיא מתעוררת עכשיו בזמן צמיחת הישועה, להיות לנו לאור עולם, התלהבות ומסירות לחזק כל חזון של גאולה ותחיה לישראל וארצו. ודווקא מפני שהחזון בשעתו נכשל, ובר כוכבא נפל, ועמו נפל ישראל בבחינת חירותו הלאומית, בטוחים אנו, כי תורת אמת אשר בפה קדוש, יבוא תור לה, והתור הזה הולך ובא, ולא תקום פעמיים צרה, ולא לחינם לחם ישראל מלחמת קיומו ונצחו, עד דור אחרון ועד בכלל" (מאמרי רא"י עמ' 203).

¹¹ "מדינה שהיא ביסודה אידיאלית, שחקוק בהויתה תוכן האידיאלי היותר עליון, שהוא באמת האושר היותר גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר עליונה בסולם האושר, ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ה' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ה' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האושר היותר עליון. אמת, שאושר נשגב זה צריך הוא לביאור ארוך, כדי להעלות אורו בימי חושך, אבל לא מפני זה יחדל מלהיות האושר היותר גדול" (אורות, אורות ישראל ר', ז').

בחול ואח"כ מקדישים¹² (מגילה י"ד, ע"א), ועינינו נשואות תמיד לבית המקדש, לנבואה, לסנהדרין ולחזרת מלכות בית דוד¹³. אנו חיים בהווה - ובונים את העתיד. **העתיד השלם הוא זה שכל הזמן מזריח עלינו מאורו, ונותן לנו כוח ועוז לבנות את חיננו.** אנו עוסקים בדברים הקטנים - אך יודעים שכל אחד באבנו הקטנה, בונה בזה את בית הגאולה השלימה.

אלו הן שלוש הקומות המבררות את תוקף קדושת יום עצמאותנו. אך יש דבר שהוא כולל את הכל, והוא כל כך פשוט, עד שלפעמים לא זוכרים, ולא מבינים אותו.

בספר יחזקאל מופיע "חזון העצמות היבשות". הגר"א מפרש שנבואה זו מתייחסת לחזון קיבוץ הגלויות שעתיד לבוא. "ויאמר אלי: בן אדם, העצמות האלה, כל בית ישראל המה. הנה אומרים: יבשו עצמותינו, ואבדה תקותנו, נגזרנו לנו" (יחזקאל ל"ז, י"א). הנביא מברר מתי העצמות יקומו לתחייה - כשכבר נראה שאין יותר סיכוי. הגלות מגיעה למצב קטסטרופלי - התבוללות והתמוטטות מרקם החיים הישראליים. הפרעות אינן רק פוגרומים מקומיים, כי אם נהפכות להיות **גזירות שמד**, מנער ועד זקן, טף ונשים, מופיעה הרגשה שאין יותר סיכוי ואפסה כל תקווה - "נגזרנו לנו". ובמצב זה של כאילו ייאוש, כשהגלות מגיעה לשיא שלא היה דוגמתו - **מתוך כך** מתחיל תהליך של קיבוץ הגלויות - "לכן הנבא ואמרת אליהם: כה אמר ה' אלקים: הנה אני פותח את קברותיכם, והעליתי אתכם מקברותיכם עמי, והבאתי אתכם

¹² "בכל מהלך של חיים. החול הוא מתעורר תחלה ואח"כ מוכרח הקודש להתעורר, להשלים את תחית החול. לעדנו ולהצילו מכעור ומטמיון אוי לו לחול אם יחשוב להשתמש בכח בכורתו. בכח מה שיצא הוא תחלה לאור העולם והמפעל. לאמר על ידי זה: "אני ואפסי עוד", ולא יחפץ לדעת מן הקודש מזיו יקרו והופעת אורו ואוי לו לקודש אם יאמר: "מאחר שיצא החול בתחלה לעולם. הרי השיג את גבולי על כן אני רק ללחום נגדו אדע, להרוס את אשר יבנה, לעקור את אשר יטע" תוכן החיים והשקפת ההויה בברורה ילמדונו אחרת. לגמרי אחרת. הגורל ככה הוא; החול ידרוך בתחלה על במת החיים אמת הדבר שבתוכיותו. מן הקודש העליון. קודש הקדשים. הוא יונק גם בראשית מצעדיו. אבל בבהירות והכרה אין ערכי הקודש מוכרים כלל בראשית הופעתו של החול, ואחרי הצעדים הראשונים של החול מוכרח הקודש לבוא. להאיר באורו ולהופיע בכבודו" (מאמרי הראייה ב', עמ' 405-404), ואלו דברי הגר"מ חר"פ: "רבינו, גאון עוזנו, נר ישראל וקדושו, נזר אלוקיו על ראשו, מרן ראייה קוק זצוק"ל... וילך הלך וקרוא בשם ה': "אל תזניחו את הקודש, וקדשו גם את החול". ולא התייאש מציפיתו העמוקה בניצחון הקודש, ותהי כך אמרתו: "בונים בחול, ואח"כ מקדישים" (אמרות טהורות, עמ' כ"ה-כ"ו).

¹³ "לקדמוניות ולשלמות הננו מתגעגעים, והגעגועים הם געגועים אלהיים, חפץ טמיר מלא חיים עזיזים מקוריים ממקור חיי עולמים: ממלכה ומקדש, כהונה ונבואה, המטביעים את חותמם על כל קניני חיים הכוללים, שאין אנו פחותים ביחושם מכל העמים" (אורות, אורות התחייה, ה').

אל אדמת ישראל" (שם, י"ב). העצמות קרבות עצם אל עצם, וקורמות עור וגידים, ושוב מתרקמים החיים הכלל ישראלים.

בגר"א נאמר שהגלות זו מיתה של הנפש הציבורית הכלל ישראלית¹⁴. הגלות מרסקת את החיים הציבוריים של האומה. ישנן קהילות יהודיות וגדולי ישראל, אך האומה - כאומה - אינה מתקיימת אלא בארץ. אין מציאות ממלכתית לאומית. שיבת ישראל לארצם מולידה מחדש את הגוף הישראלי. במשך אלפיים שנה הנשמה הישראלית נפרדה מן הגוף. הנשמה המשיכה להתקיים, אך גוף האומה מוטל היה בבית קברות, עצמות יבשות. לקראת סוף הגלות הופיע שלב חדש, של התקרבות העצמות אלו אל אלו: התאגדויות של יהודים, רעיונות לאומיים, חברות חבת ציון ומוסדות לאומיים - בנקים, סוכנות וצבא! **הופעת הרוח והתפיסה הממלכתית - זוהי תחיית המתים**, "וידעתם כי אני ה', בפתחי את קברותיכם, ובהעלותי אתכם מקברותיכם, עמי" (שם, י"ג). צריך להכיר ולדעת שרשב"ע הוא המחיה מתים, ודוחף ומוביל את התהליך, **"ונתתי רוחי בכם, וחייתם**, והנחתי אתכם על אדמתכם, **וידעתם כי אני ה' דברתי ועשיתי**, נאם ה'" (שם, י"ד).

לפעמים אין אנו מרגישים מהו עיקר הנס¹⁵ של היום הזה. אנו גדלנו במדינה ורגילים לתופעה, אך צריך לדעת **שנס הניסים הוא יצירת רוח חיים חדשים של אומה ומדינה**. רוח של אומה אינה נוצרת ע"י התאגדות טכנית, של חברות אנשים המחליטה להקים מדינה, אלא זוהי מציאות חדשה, של רוח חיים ציבורית כללית. כאשר באים יהודים מכל קצוות תבל, יהודים בעלי מנטליות שונה - ספרדים ואשכנזים, ייקים ופולנים, דתיים וחילוניים, סוציאליסטים ורוזיוניסטים וכו', יהודים שלפעמים אפילו לא מכירים איש את שפת רעהו (ע"פ בראשית י"א, ז'), ובכל זאת מתאגדים יחד, **למסור את הנפש**, על דבר שכולם חפצים ורוצים בו יותר מהכל - זו רוח חדשה שמופיעה באומה. אין עוד דבר כזה בעולם, שלפתע, ובבת אחת, מתקבצים

¹⁴ "כי מעת שחרב הבית, יצאה רוחנו, עטרת ראשינו, ונשארנו רק אנחנו - הוא גוף שלה בלא נפש. **ויציאה לחו"ל הוא הקבר**, ורימה מסובבת עלינו. ואין בידינו להציל הן עכו"ם האוכלים בשרינו. ומכל מקום היו חברות וישיבות גדולות, עד שנרקב הבשר והעצמות נפזרו פיזור אחר פיזור. ומכל מקום היו עדיין העצמות קיימות, שהן התלמידי חכמים שבישראל מעמידי הגוף, עד שנרקבו העצמות, ולא נשאר אלא תרווד רקב מאיתנו, ונעשה עפר. שחה לעפר נפשינו, ואנו מקוין עתה לתחיית המתים, "התנערי מעפר קומי וכו'" (ישעיה נ"ב, ב'), ויערה רוח ממרום עלינו" (הוספות "ליקוטי הגאון", בסוף "ספרא דצניעותא", ד"ה "ידוע").

¹⁵ "אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו" (נדה ל"א, ע"א).

אנשים, שרחוקים אחד מהשני, כרחוק מזרח ממערב, כאיש אחד, וכולם יודעים שהכל מוקרב לתפארת מדינת ישראל. זוהי תחיית המתים, והנביא מברר ומזכיר, כי רבש"ע הוא זה שבידו להחיות מתים, "וידעתם כי אני ה' דברתי ועשיתי".

רוח החיים המאגדת את כולם יחד, לפעול ולעשות למען הדבר היותר טבעי, של לחיות במדינה, לשמור חוקיה, לשלם מיסיה וכיו"ב, ועד הנכונות למסור את הנפש ביום פקודה - המציאות של רוח זו היא רוח ה' - כנסת ישראל הקמה לתחייה. **האחריות הציבורית והשותפות של כל הנמצאים בארץ ישראל זו תחיית המתים הנפלאה, וזה הוא נס הניסים של היום הזה.** רק מכוח זה יש לנו את הגבורה, התושיה, העוז והנכונות להילחם. רק מכוח רוח זו מתקיימת מצות יישוב ארץ ישראל, כיוון שאי אפשר לקיים את מצות יישוב ארץ ישראל, אלא רק ע"י הממלכתיות והריבונות הציבורית הישראלית. נס ניסים זה הוא עיקר מהותו של הקץ המגולה.

ישנם חילוקי דעות, וצריך להרבות אור, ועוד המלאכה רבה. אך יום זה הוא מיוחד לשמוח בנס הניסים שעשה לנו רבש"ע - "שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה"¹⁶ - כפשוטו: שהחיה את מציאותנו הלאומית, ויצר מחדש את האומה, החיה ופועלת במרחב החיים הישראליים. ונדע כי "מאת ה' היתה זאת, היא נפלאת בעינינו", "וידעתם כי אני ה' דברתי ועשיתי".

¹⁶ "אומץ הגבורה הזה, במסירות הנפש ובהתמסרות הרוח, אשר הפיח בתוכנו אלקי אבותינו קורא דורותינו, הוא הנהו יסודם ושורשם של כל הניסים והנפלאות, אשר בהתגלותו זאת עלינו, בהגיעו אותנו אל זמננו זה ואל קיומנו זה... רוח הגבורה הזה נמשך ממקור הנשמה של כנסת ישראל כולה וממרומי מעמקה, מאת ה"נותן נשמה לעם עליה, ורוח להולכים בה" (ישעיה מ"ב, ה'), למתנחלים עליה, ומחדשים בה את תחיית אומתם ואת תשובת טהרתם. ממעמקי הגניזה של הנשמה ניקח את האור, אשר יחיה את העם כולו להעמידו על רגליו. הרוח הגדולה והנעלה, השואף לגדולי גדולות, הוא רק מחזיק את החיים ואת האנושיות בהודה ובגבורתה" (לנתיבות ישראל, קפ"ב-קפ"ג).